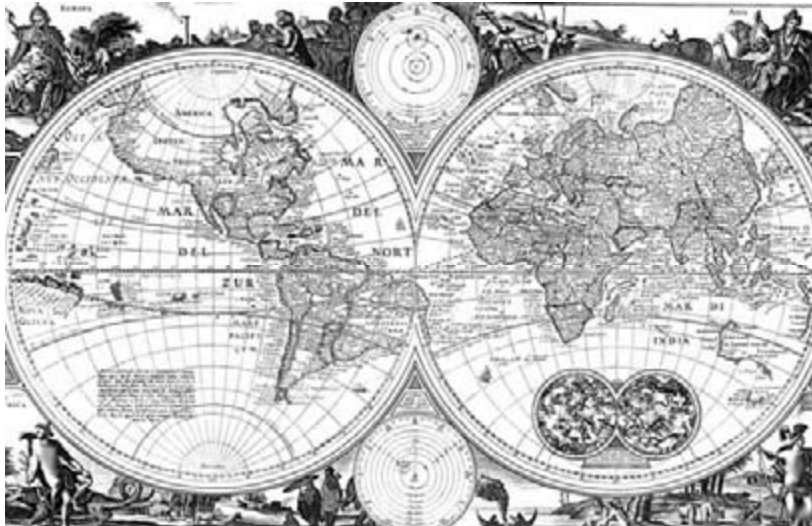

تحلیلی بر وضعیت کسب و کار در کشورهای مختلف

از: شبنم فروچی

بخش پنجم

اشاره:

در بخش پنجم، از دیدگاه شاخص هشتم که تجارت فرامرزی است با استفاده از آمار ژانویه ۲۰۰۵ بانک جهانی به بررسی وضعیت کسب و کار در کشورهای مختلف در سال ۲۰۰۶ و به طور ویژه وضعیت ایران در این بین و همچنین در میان ۱۶ کشور منطقه MENA (خاورمیانه و شمال آفریقا) می‌پردازیم.

تجارت فرامرزی: صادرات و واردات

فوائد تجارت همچون موانع موجود بر سر راه تجارت به خوبی ثابت شده‌اند.

موانع تجاری از جمله تعرفه‌های گمرکی، سهمیه‌ها و فاصله از بازارهای بزرگ منجر به افزایش هزینه کالاها و گاهی به کل موجب توقف تجارت می‌گردند. البته این موانع تجاری توسط موافقتنامه‌های جهانی و منطقه‌ای کاهش یافته‌اند و هم اکنون با وجود کشتی‌های سریع و هواپیماهای بزرگ دنیا در حال آب رفتن است، با این وجود سهم آفریقا از تجارت جهانی و سهم خاورمیانه جدای از صادرات نفت همچنان در مقایسه با ۲۵ سال قبل کمتر می‌باشد. دلیل آن نیز ساده و آشکار است: مواجه بودن بسیاری از کارآفرینان با مشکلات فراوانی که به طور معمول یا منجر به ترک آن‌ها یا عدم تلاش دوباره آن‌ها می‌شود.

در گزارش بانک جهانی از وضعیت کسب و کار کشورها در سال ۲۰۰۶، رویه‌های لازم برای تجارت یک بار استاندارد گردآوری شده است که هر رویه از موافقتنامه قراردادی بین دو طرف قرارداد شروع و به تحویل کالا ختم می‌شود و شامل زمان، امضا و مدارک هم برای صادرات و هم برای واردات است. برای واردات کالا رویه‌ها از رسیدن کشتی در بندر تا تحویل بار در انبار کارخانه و برای صادرات کالا از بسته‌بندی کارخانه تا عزیمت آن‌ها از بندر

محصولات آن.

خروجی در نظر گرفته می‌شود. همچنین به منظور مقایسه‌پذیر بودن داده‌ها در بین کشورها چندین فرض در ارتباط با کسب و کار و کالاهای تجارت شده منظور گردیده است، از جمله آنکه: کسب و کار یک بازرگانی سبب متوسط با ۱۰۰ کارمند یا بیشتر است که خارج از محدوده پرجمعیت‌ترین شهر قرار دارد، در داخل کشور و بطور خصوصی اداره می‌شود، با مسوولیت محدود است و بطور رسمی ثبت گردیده و در چارچوب قوانین و مقررات بازرگانی کشور خود فعالیت می‌کند، همچنین بیش از ۱۰٪ فروش خود را صادر می‌کند.

کالاهای تجارت شده معمولی و از نظر قانونی کالاهای تولیدی هستند که به صورت خشک (dry cargo) و در کانتینرهای FCL^(۱) ۲۰ فوت حمل می‌شوند، کالاهای پرخطری نیستند، شامل تجهیزات نظامی نمی‌باشند، نیاز به محیط یخچالی یا محیط‌های خاص نیز ندارند، همچنین پاسخ‌دهندگان بایستی کالای خود را از این دسته‌بندی انتخاب کنند: منسوجات بافته، پارچه، کالاهای آماده، متعلقات پوشاک و امثال آن، قهوه، چای، کاکائو، ادویه‌جات و

۱- شاخص مدارک

گردآوری مدارک شامل: مدارک بایگانی بندر، اظهارنامه‌های گمرکی و مدارک ترخیص کالا از گمرک، و مدارک رسمی که بین دو گروه مورد نظر مبادله می‌شود.

- مدارک برای صادرات

ایران به ۱۱ مدرک برای صادرات نیاز دارد که از متوسط مدرک ۱۵۵ کشور منتخب، متوسط منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا که هر دو ۷ مدرک می‌باشد بیشتر است و کشور دانمارک با ۳ مدرک کمترین و کشور قزاقستان و رواندا با ۱۴ مدرک بیشترین تعداد مدارک را برای صادرات لازم دارند. همچنین در منطقه MENA کشور تونس با ۱۲ پر کردن ۵ مدرک و کشور سوریه با ۱۲ مدرک کمترین و بیشترین تعداد مدارک پر شده را به خود اختصاص داده‌اند. کمترین و بیشترین مدارک پر شده در دیگر ۱۵۵ کشور منتخب و دیگر کشورهای منطقه MENA به قرار جداول ۱ و ۲ می‌باشند.

- مدارک برای واردات

ایران برای واردات نیز لازم است که ۱۱

مدرک را پر کند که البته برابر تعداد متوسط مدارک ۱۵۵ کشور منتخب و همچنین تعداد متوسط مدارک منطقه MENA است. کشورهای دانمارک، فنلاند و سوئد تنها نیاز به پرکردن ۳ مدرک دارند در حالی که کشورهای چون عراق، نیجر، بوروندی، رواندا و زامبیا بایستی ۱۹ مدرک را پر کنند. کمترین و بیشترین تعداد مدارک لازم برای پر کردن در ۱۵۵ کشور منتخب به شرح جدول ۳ می‌باشد. در منطقه MENA نیز ایران با ۱۱ مدرک در جایگاه پنجم از ۹ جایگاه قرار دارد. کمترین و بیشترین تعداد مدرک در این منطقه مربوط به اسرائیل با ۵ مدرک و عراق با ۱۹ مدرک است. دیگر کشورهای این منطقه براساس تعداد مدارک را در جدول ۴ مشاهده کنید.

۲- شاخص امضا

هر نوع تایید، امضا یا مهری که برای مشخص ساختن رویه‌های رسمی استفاده می‌شود ارزش آن برابر امضا تعیین گردیده است، همین طور هم در مورد امضاهای الکترونیکی یا امضاهایی که از طرق دیگر ارسال شده‌اند صادق می‌باشد. تایید مدیران که برای تکمیل رویه اجباری می‌باشد نیز همچون امضا محسوب می‌گردد.

- امضا برای صادرات

ایران نیاز به دریافت ۳۰ امضا برای صادرات دارد که این تعداد ۲ برابر متوسط تعداد امضا در منطقه MENA (۱۵) و نزدیک به ۳ برابر متوسط امضا در ۱۵۵ کشور منتخب جهان (۱۱) است. همچنین در مقایسه با کشورهایی چون آلمان و سوئد که تنها نیاز به دریافت یک امضا برای صادرات دارند این تعداد امضا زیاد می‌باشد. بیشترین و کمترین تعداد امضا مورد نیاز برای صادرات در دیگر ۱۵۵ کشور منتخب را در جدول ۵ ملاحظه کنید. همچنین اسرائیل با دریافت ۲ امضا و عراق ۷۰ امضا در صدر و انتهای فهرست منطقه MENA قرار دارند. دیگر کشورهای این منطقه از این نقطه نظر در

جدول ۶ قابل پیگیری می‌باشند.

- امضا برای واردات

ایران بایستی ۴۵ امضا را برای واردات خود دریافت کند که در این مورد هم به تقریب ۳ برابر تعداد متوسط امضا در ۱۵۵ کشور منتخب (۱۶) و بیش از ۲ برابر متوسط تعداد امضا برای واردات در منطقه MENA (۲۱) است. کشورهایی چون دانمارک، کانادا، فنلاند، آلمان، هلند و سوئد تنها با یک امضا برای واردات و کشور جمهوری دموکراتیک کنگو با ۸۰ امضا برای واردات کمترین و بیشترین تعداد امضاها را در ۱۵۵ کشور منتخب به خود اختصاص داده‌اند و دیگر کشورها بر این پایه به قرار جدول ۷ می‌باشند. در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا نیز امارات متحده عربی با دریافت ۳ امضا و عراق با ۷۵ امضا برای واردات در صدر و انتهای این منطقه قرار دارند. دیگر کشورهای منطقه به شرح جدول ۸ می‌باشند.

۳- زمان

زمان برحسب روز تعیین می‌شود و از شروع هر رویه تا پایان آن محاسبه می‌گردد.

- زمان برای صادرات

ایران به ۴۵ روز وقت برای صادرات نیاز دارد. این در حالی است که متوسط زمان برای صادرات در ۱۵۵ کشور منتخب و منطقه MENA به ترتیب ۳۲ و ۳۴ روز است. کشور دانمارک تنها ۵ روز برای صادرات زمان نیاز دارد و جمهوری آفریقای مرکزی به ۱۱۶ روز. در منطقه MENA نیز اسرائیل به ۱۰ روز و عراق به ۱۰۵ روز وقت برای صادرات نیاز دارد. بیشترین و کمترین زمان برای صادرات در ۱۵۵ کشور منتخب و همچنین در کشورهای منطقه MENA را در جدول ۹ و ۱۰ دنبال کنید.

- زمان برای واردات

واردات در ایران ۵۱ روز زمان می‌برد که این مدت زمان نیز از متوسط زمان ۱۵۵ کشور منتخب (۴۰ روز) و متوسط منطقه MENA (۴۲ روز) طولانی‌تر است. در

کشور دانمارک برای واردات ۵ روز وقت لازم است در حالی که در ازبکستان ۱۳۹ روز بدین منظور بایستی زمان صرف شود. در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا نیز در اسرائیل ۱۳ روز و در عراق ۱۳۵ روز صرف واردات می‌شود. کمترین و بیشترین زمان صرف شده برای واردات در ۱۵۵ کشور منتخب و کشورهای منطقه MENA به شرح جداول ۱۱ و ۱۲ می‌باشند.

و پیرو ۳ شاخص قید شده برای صادرات و واردات، سهل‌ترین و سخت‌ترین کشورها از نقطه نظر تجارت در جدول ۱۳ قابل ملاحظه هستند.

کشورهایی که حمل و نقل تجاری و گمرکی کارا دارند (بدین مفهوم که نیاز به مدارک، امضا و زمان کمتری برای پیروی از رویه‌های گوناگون دارند)، صادرات بیشتری دارند و در پی آن از رشد سریعتر و مشاغل بیشتری نیز برخوردار می‌شوند. الزام گذاشتن مدارک زیاد در پرونده، فساد بیشتری را در گمرک به دنبال دارد. مواجهه با تاخیرهای طولانی و تقاضاهای مکرر برای رشوه منجر به دوری بازرگانان از گمرک می‌شود و در نتیجه آن‌ها کالا را از مرز به صورت قاچاق رد می‌کنند.

و اما اصلاحات

در ارتباط با گمرک و حمل و نقل تجاری ۲۵ کشور در سال ۲۰۰۴ اصلاحات انجام داده‌اند. مصر در راس اصلاحات قرار دارد. ۲۶ تایید را به ۵ تایید و مهلت قانونی ترخیص از گمرک را به ۲ روز رسانده است. بازرسی‌ها را نیز تسهیل کرده است، البته اینها تنها بخشی از اصلاحات وسیعی است که صورت گرفته و بخش مهم آن موافقتنامه همکاری با اتحادیه اروپا بوده است.

رواندا در جایگاه دوم قرار دارد. در رواندا اظهارنامه گمرکی می‌تواند الکترونیکی انجام شود گرچه هنگام ترخیص بار همچنان نسخ چاپی بازرسی می‌گردند.

کلمبیا، گواتمالا، پرو و ۴ کشور دیگر مهلت زمانی را که در گمرک صرف می‌شود

در کشورهای در حال توسعه مربوط به گمرک و حمل و نقل است که این هزینه حتی از هزینه تعرفه‌های گمرکی که توسط کشورهای ثروتمند به صادرات این کشورها تحمیل می‌شود بیشتر می‌باشد.

ماخذ: Doing Business in 2006 / World Bank

زیرنویس:

1) Full Container load

جدول شماره دو

مدارک برای صادرات در منطقه MENA

مراکش	۷	تونس	۵
اردن	۷	عربستان سعودی	۵
مصر	۸	کویت	۵
الجزایر	۸	اسرائیل	۵
عمان	۹	یمن	۶
عراق	۱۰	کرانه غربی و غزه	۶
ایران	۱۱	امارات متحده	۶
سوریه	۱۲	لبنان	۶

جدول شماره سه-مدارک برای واردات

بیشترین		کمترین	
آذربایجان	۱۸	دانمارک	۳
قزاقستان	۱۸	فنلاند	۳
قرقیزستان	۱۸	سوئد	۳
سوریه	۱۸	آلمان	۴
ازبکستان	۱۸	ایرلند	۴
بوروندی	۱۹	هلند	۴
عراق	۱۹	نروژ	۴
نیجر	۱۹	انگلستان	۴
رواندا	۱۹	اتریش	۵
زامبیا	۱۹	ایالات متحده	۵

ماشینی شدن پرداخت مالیات صنفی اصلاحی در زمینه تجارت بوده است. بیش از نیمی از اصلاح‌گرها در سال ۲۰۰۴ از کشورهای فقیر می‌باشند ولیکن همچنان بطور میانگین ۳ برابر زمان، ۲ برابر مدارک و ۶ برابر امضا برای واردات در کشورهای فقیر نسبت به کشورهای ثروتمند لازم و موانع صادرات نیز همچنان زیاد است. تجارت در آفریقا بیشترین زمان را می‌برد، بطور متوسط ۴۵ روز برای صادرات و ۵۹ روز برای واردات. مقررات معمول در آفریقا نیاز به ۱۸ امضا برای صادرات و ۲۸ امضا برای واردات دارد. بعد از کشورهای OECD، بازرگانان شرق آسیا زمان کمتری بایستی برای تجارت صرف کنند و پس از آن آمریکای لاتین قرار دارد که بسیاری از اصلاحات اخیر الهام گرفته از موافقتنامه‌های تجارت منطقه‌ای با ایالات متحده است. همچنین لازم به ذکر است که بالاترین هزینه تجارت در ارتباط با کالاهای تولیدی

کاهش داده‌اند. کلمبیا از ۵ روز به ۲ روز، گواتمالا از ۴ روز به ۲ روز و پرو از ۶ روز به ۲ روز و اگر مهلت زمان تعیین شده پایان یابد و بار هنوز ترخیص نشده باشد، بازرگان می‌تواند ادعای خسارت کند.

فیجی و مجارستان شروع به بایگانی الکترونیکی مدارک گمرک کرده‌اند. پاکستان نیاز به کسب مجوز صادرات و واردات برای هر بار را حذف کرده است و در حال حاضر مجوز را به بازرگان می‌دهد نه به بار که هر دفعه نیاز به اخذ آن باشد و مدت اعتبار آن نیز ۲ سال است. یمن مجوز برای بار وارداتی را لغو کرده و به جای آن یک مجوز وارداتی عمومی و کلی را قرار داده است.

در امارات متحده عربی در بندر جبل علی لنگرگاه‌های جدید اضافه شده است. در سال ۲۰۰۴، بارگیری ۶ روزه انجام می‌شده است و در حال حاضر بطور متوسط ۱۷ ساعته می‌باشد. پیشرفت‌های مشابهی نیز در شانگهای صورت گرفته است. در ایران

جدول شماره یک-مدارک برای صادرات

بیشترین		کمترین	
ایران	۱۱	دانمارک	۳
مغولستان	۱۱	اتریش	۴
نیجریه	۱۱	فنلاند	۴
اکوادور	۱۲	آلمان	۴
لائوس	۱۲	نروژ	۴
سوریه	۱۲	اسپانیا	۴
اوگاندا	۱۳	سوئد	۴
قزاقستان	۱۴	استرالیا	۵
رواندا	۱۴	لیتوانی	۵
زامبیا	۱۶	سنگاپور	۵

جدول شماره پنج-امضا برای صادرات

کمترین		بیشترین	
۱	آلمان	۳۳	اتیوپی
۱	سوئد	۳۳	مالی
۲	استرالیا	۳۵	گرجستان
۲	اتریش	۳۵	سودان
۲	کانادا	۳۸	جمهوری آفریقای مرکزی
۲	دانمارک	۳۹	نیجریه
۲	استونی	۴۰	آذربایجان
۲	اسرائیل	۴۲	جمهوری کنگو
۲	زلاندنو	۴۵	جمهوری دموکراتیک کنگو
۲	سنگاپور	۷۰	عراق

جدول شماره چهار-مدارک برای واردات در منطقه MENA

۵	اسرائیل	۱۱	مراکش
۶	امارات متحده عربی	۱۱	کویت
۸	تونس	۱۱	ایران
۸	الجزایر	۱۲	لبنان
۹	یمن	۱۲	اردن
۹	کرانه غربی و غزه	۱۳	عمان
۹	عربستان سعودی	۱۸	سوریه
۹	مصر	۱۹	عراق

جدول شماره هفت-امضا برای واردات

کمترین		بیشترین	
۱	کانادا	۵۱	جمهوری کنگو
۱	دانمارک	۵۲	نیجر
۱	فنلاند	۵۵	آذربایجان
۱	آلمان	۵۵	بوروندی
۱	هلند	۵۷	افغانستان
۱	سوئد	۶۰	مالی
۲	بلژیک	۷۱	نیجریه
۲	ایسلند	۷۵	جمهوری آفریقای مرکزی
۲	زلاندنو	۷۵	عراق
۲	سنگاپور	۸۰	جمهوری دموکراتیک کنگو

جدول شماره شش

امضا برای صادرات در منطقه MENA

۲	اسرائیل	۱۰	کویت
۳	امارات متحده عربی	۱۱	مصر
۶	اردن	۱۲	عربستان سعودی
۷	عمان	۱۳	مراکش
۸	یمن	۱۵	لبنان
۸	تونس	۱۹	سوریه
۸	الجزایر	۳۰	ایران
۱۰	کرانه غربی و غزه	۷۰	عراق

جدول شماره نه-زمان برای صادرات (روز)

کمترین		بیشترین	
۵	دانمارک	۶۷	بوروندی
۶	آلمان	۶۷	مالی
۶	لیتوانی	۶۹	آذربایجان
۶	سنگال	۶۹	اریتره
۶	سنگاپور	۷۱	بورکینافاسو
۶	سوئد	۸۲	سودان
۷	بلژیک	۸۷	چاد
۷	فنلاند	۹۳	قزاقستان
۷	هلند	۱۰۵	عراق
۷	نروژ	۱۱۶	جمهوری آفریقای مرکزی

جدول شماره هشت

امضا برای واردات در منطقه MENA

۳	امارات متحده عربی	۱۷	مراکش
۴	اسرائیل	۱۸	عربستان سعودی
۵	اردن	۱۸	کرانه غربی و غزه
۸	مصر	۲۰	یمن
۹	عمان	۳۵	لبنان
۱۲	الجزایر	۴۵	ایران
۱۲	کویت	۴۷	سوریه
۱۲	تونس	۷۵	عراق

جدول شماره ده

زمان برای صادرات در منطقه MENA

۱۰	اسرائیل	۲۹	الجزایر
۱۸	امارات متحده عربی	۳۰	کویت
۲۲	لبنان	۳۱	مراکش
۲۳	عمان	۳۳	یمن
۲۵	تونس	۳۶	عربستان سعودی
۲۷	کرانه غربی و غزه	۴۵	ایران
۲۷	مصر	۴۹	سوریه
۲۸	اردن	۱۰۵	عراق

جدول شماره یازده

زمان برای واردات (روز)

کمترین		بیشترین	
۵	دانمارک	۸۹	نیجر
۶	آلمان	۹۲	رواندا
۶	سوئد	۹۷	افغانستان
۷	فنلاند	۱۱۱	چاد
۷	نروژ	۱۱۱	سودان
۸	هلند	۱۲۲	جمهوری آفریقای مرکزی
۸	سنگاپور	۱۲۴	بوروندی
۹	اتریش	۱۲۷	قرقیزستان
۹	بلژیک	۱۳۵	عراق
۹	ایالات متحده	۱۳۹	ازبکستان

جدول شماره دوازده

زمان برای واردات در منطقه MENA (روز)

۱۳	اسرائیل	۳۴	لبنان
۱۸	امارات متحده عربی	۳۹	کویت
۲۷	عمان	۴۲	کرانه غربی و غزه
۲۸	اردن	۴۴	عربستان سعودی
۲۹	مصر	۵۱	ایران
۳۱	یمن	۵۱	الجزایر
۳۳	تونس	۶۳	سوریه
۳۳	مراکش	۱۳۵	عراق

جدول شماره سیزده

سهولت تجارت

سهل ترین	دشوار ترین
دانمارک	سوریه
سوئد	مالی
آلمان	اریتره
فنلاند	قرقیزستان
هلند	زامبیا
سنگاپور	ازبکستان
نروژ	رواندا
اتریش	بوروندی
بلژیک	نیجر
اسپانیا	عراق

خواننده گرامی

ویژه نامه اتاق ایران آماده دریافت پیشنهادات و انتقادات سازنده شما می باشد.

تحریریه